

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Освітня програма Соціальна робота

Спеціальність 231 Соціальна робота

Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 29 серпня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологія розвитку людини
Освітня програма	Соціальна робота
Спеціальність	231 Соціальна робота
Галузь знань	23 Соціальна робота
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Нормативна
Курс/семестр	1 / 2
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://test-d-learn.pnu.edu.ua/

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу. **Мета** навчальної дисципліни – ознайомити студентів з особливостями психічного та особистісного розвитку людини на різних етапах її життя. Це допоможе їм глибше зрозуміти особливості формування Я-концепції людини, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, з'ясувати питання, пов'язані зі становленням комунікативної діяльності людини тощо.

Завдання: оволодіти такими базовими поняттями психології розвитку, як вікова мінливість, онтогенез, сенситивні періоди, нормативні вікові кризи, психологічне новоутворення вікового періоду, а також основними віковими особливостями людини.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати:**

- теоретичні підходи до онтогенезу психіки людини;
- основні закономірності вікових змін психіки людини;
- психологічні особливості новонароджених, немовлят, дітей, підлітків, юнацтва, дорослих та людей похилого віку;
- суть вікових криз особистості та шляхи їхнього подолання;
- центральні психологічні новоутворення кожного вікового періоду.

уміти:

- працювати з науковою літературою;
- застосовувати теоретичні знання щодо вікової мінливості психіки людини в практичній діяльності;
- розрізняти вікові та індивідуальні особливості психіки;
- враховувати вікові відмінності психіки в процесі професійної діяльності з різними категоріями клієнтів;
- добирати психологічні методи та методики діагностики, враховуючи вік досліджуваного.

Компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського демократичного суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК-1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК-9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси осіб/сімей.

СК-12. Здатність ініціювати соціальні зміни, які сприяють адаптації та соціалізації осіб у сучасному суспільстві.

Програмні результати навчання

РН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами

РН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

РН 19. Залучати особистісні ресурси осіб, які звернулися за допомогою, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Психологія розвитку людини як практична галузь знань. Методи психології розвитку.	- знати основні терміни та поняття психології розвитку на рівні відтворення, тлумачення й використання у професійній і повсякденній діяльності; особливості використання методів соціально-психологічного дослідження; класифікацію методів соціально-психологічної діагностики, що використовуються в соціальній роботі, їх характеристику; - розуміти теоретичні засади психології розвитку, її предмет, структуру та завдання; уміти: обирати методики діагностики адекватні завданням соціальної роботи в сучасному соціумі; володіти навичками застосування методів діагностики в процесі розв'язання професійних завдань	тести, питання для обговорення укладання глосарію;
2.	Онтогенез психіки людини: основні поняття та теорії	знати: ключові питання онтогенезу психіки людини; умови психічного розвитку: внутрішні та зовнішні; чинники психічного розвитку: біологічні та соціальні; нормативні	питання для обговорення

		вікові, нормативні історичні та ненормативні; теорії онтогенезу психіки людини.	
3.	Вікова періодизація життєвого шляху людини	знати: основні підходи до вікової періодизації психічного розвитку людини: процесуальний і критеріальний; періодизацію на основі суттєвих особливостей процесу розвитку (Л. Виготський); періодизацію за зовнішніми критеріями (Ст. Холл, В. Штерн, Р. Зазо, П. Блонський); періодизацію за внутрішніми критеріями: одним (Ж. Піаже, З. Фройд, Е. Еріксон), двома (О. Леонт'єв, С. Рубінштейн), трьома (Л. Фрідман, І. Кулагіна); стадії когнітивного розвитку (Ж. Піаже), психосексуального (З. Фройд), психосоціального (Е. Еріксон); періодизацію за зовнішніми та внутрішніми критеріями (Л. Хоффман та ін., Г. Крайг). уміти: володіти основними критеріями та технологіями аналізу особливостей кожного вікового періоду	питання для обговорення, тестові завдання, кейси
4.	Пренатальний розвиток дитини	знати: психологічні особливості розвитку в пренатальному періоді онтогенезу; фази пренатального розвитку; загальні тенденції пренатального розвитку; початок психічного життя; особливості сімейних взаємин в період очікування дитини.	питання для обговорення;
5.	Психологія дошкільного дитинства (немовлячий період, ранній вік, дошкільний вік)	знати: особливості розвитку новонародженого; особистісний розвиток немовляти: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, криза першого року життя.; психологічні особливості розвитку людини в період раннього віку; особистісний розвиток дитини раннього віку: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, криза трьох років життя.; особливості психічного і особистісного розвитку	питання для обговорення; ситуаційні завдання

		людини в дошкільному періоді онтогенезу; уміти: визначати і враховувати особливості вікового і особистісного розвитку дитини в професійній діяльності.	
6.	Психологічний розвиток у період молодшого шкільного віку	знати: загальну характеристику розвитку молодшого школяра; основні компоненти психологічної готовності дитини до навчальної діяльності; особливості розвитку самосвідомості молодшого школяра; розвитку спонукальної сфери молодшого школяра; розвитку пізнавальних процесів у молодших школярів	питання для обговорення; проблемні завдання
7.	Психологія особистості підлітка	знати: особливості підліткового віку в культурному та історичному контексті; центральне психологічне новоутворення у підлітковому віці; самосвідомість підлітків; Я-концепції та самооцінки підлітків; прояви комплексу дисморфоманії; прояви підліткового егоцентризму; характеристику кризи підліткового періоду життя: її симптоми та шляхи подолання; теорію К. Левіна щодо причин підліткової кризи; вікову сегрегацію; причини конфліктів з батьками та шляхи їхнього вирішення; особливості спілкування з ровесниками; особливості дружби та товаришування підлітків-хлопців і підлітків-дівчат; підліткові компанії.	питання для обговорення; кейси; тестові завдання;
8.	Психологічний розвиток в період ранньої та зрілої юності	знати: особливості пізнавального розвитку старшокласників: розвиток сприймання, розвиток уваги, розвиток пам'яті, розвиток мислення, розвиток уявлень та уяви; розвитку емоційно-вольової сфери; характеристику особистісного розвитку старшокласників: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, новоутворення; проблеми сенсу життя в ранньому юнацькому віці; загальні особливості зрілої юності	питання для обговорення; тести; кейси
9.	Психологія дорослості	знати: психологічні проблеми ранньої дорослості; досягнення особистої ідентичності; основні	питання для обговорення;

	соціальні завдання ранньої дорослості; стадії когнітивного розвитку в дорослому віці (за У. Шейо); вікові особливості сенсорно-перцептивної сфери; причини старіння; теорії старіння; соціально-психологічні зміни в похилому віці; когнітивного розвитку в похилому віці; пристосування до важких втрат; думки про смерть та страх смерті; стадії погодження з думкою про смерть.

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	0
Семінарське заняття	15
Тестування	10
Самостійна робота	5
Контрольна робота	20
Екзамен	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		
Семінарські заняття		5				5							5					
Тестування					5										5			
Самостійна робота														5				
Контрольна робота																20		
Екзамен																	50	50
Всього:		5			5	5							5	5	5	20	50	100

Примітка: не рекомендується на один тиждень планувати кілька форм контролю

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, лабораторії, комп'ютери та інше
Література:	
1. Александров Ю. В. Психологія розвитку: навч. посібник. Харків: ФОП. Панов А. М, 2015. 336 с.	
2. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін., 2-е вид., допов. Київ: Каравела, 2009. 400 с.	

3. Видра О. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 112 с.
4. Закалик Г.М., Терлецька Ю. М., Шувар Н. М. Психологія розвитку та успіху особистості: навчальний посібник. Львів: львівська політехніка, 2019. 448 с.
5. Карпенко, Є. Вікова та педагогічна психологія : актуальні студії сучасних укр. учених : навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2014. 150 с.
6. Крайніков Є.В. Психологія розвитку. Словник-довідник. К.: Арістей, 2004. 280 с.
7. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум. К.: Каравела, 2009. 248 с.
8. Кутішенко В.П. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 128 с.
9. Павелків Р. Вікова психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид., стер. Київ : Кондор, 2015. 469 с
10. Прасол Д. В., Литвиненко І. С. Вікова та педагогічна психологія: мультимедійний навчально-методичний посібник. Миколаїв : Арнекс, 2016. 150 с.
11. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія : навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ : Академвидав, 2017. 368 с. (Альма-матер)
12. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. К.: Центр учбової літератури, 2012. 346 с.
13. Токарева Н.М., Шамне А.В. Основи вікової психології : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2013. 283 с.

Додаткова:

14. Булах І. Психологія особистісного зростання підлітка. К.: НПУ ім.М.Драгоманова, 2003..340
15. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424
16. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К.: Рад. школа, 1989. 608 с.
17. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці: монографія. Суми: Вид-во МакДен, 2012. 410 с.
18. Кузьменко В.У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років: монографія. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.
19. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ Принт»., 2020. 384 с.
20. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія. К.: Академвидав, 2008. 431 с.
21. Поліщук В. Криза 7 років: феноменологія, проблеми : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2018. 112 с.
22. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 419 с.
23. Розвиток особистості у різних умовах соціалізації : колективна монографія / за ред. Л. О. Калмикової, Г. О. Хомич Київ : Слово, 2016. 472
24. Тимків Л. Дослідження психологічних механізмів саморозвитку особистості в межах системного підходу. Теоретико-методологічні проблеми сучасної психології особистості, 23-24 вересня 2021 р.: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / упорядник О.Г. Паркулаб. Івано-Франківськ, 2021. С.160-164.
25. Тимків Л. Професійно-особистісний розвиток соціальних працівників у закладах вищої освіти. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 березня 2021 року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. С.189-191.
26. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи м. Івано-Франківськ, вул. Бандери, 1 каб. 802 тел. (0342) 57-00-05 kspsr@pnu.edu.ua
Викладач (і) Гостьові лектори	Тимків Лідія Степанівна
Контактна інформація викладача	+380667808036 lidia.tymkiv@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Академічна доброчесність: вчівається, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/
Пропуски занять (відпрацювання)	Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf
Виконання завдань пізніше встановленого терміну	Порядок та організація контролю знань студентів, зокрема, умови пропуску занять (відпрацювання) допуску до підсумкового контролю визначаються 5 Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf
Невідповідна поведінка під час занять	Ціяти відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Нова редакція) (зі змінами накази ректора № 61 від «31» січня 2020 р.; № 361 від 31 липня 2020 р.; № 795 від 31 грудня 2020 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/01/Polozennia-pro-OOP-25_12_2020-1.pdf

Додаткові бали	Студент має можливість отримати додаткові бали згідно «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника » (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf
Неформальна освіта	Неформальна освіта зараховується згідно – Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019р., із внесеними змінами наказом № 80 від 12.02.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf

Викладач

Тимків Л.С.